కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

చదరంగము

మూడుముళ్లు పడువరకును ఈ పెండ్లియగునను నమ్మకము మగపెండ్లివారికి గాని, ఆడుపెండ్లివారికి గాని లేదు. పెండ్లికొడుకు బృహస్పతి!

వేయి మొగములతో వెలికులుకు తన కొడుకు తెలివితేటలకు వియ్యంకుడు వెనుకకు పీకు నేమో యని వెనుకయ్య భీతి. కట్నముగాని కానుకగాని పెట్టి కాబోవు తన యల్లుగుణ్ణను నెవరు తెరవాటు గొట్టుదురో యని పెండ్లికూతురు తండ్రి పాపయ్యభీతి.

వియ్యంకు లిరువురకును ఇట్టి భీతితో పనిలేదు. ఏలనగా ఈ పాపయ్యకు ఆస్తిపై ఆస్థ. వెనుకయ్యకు కొనితెచ్చుకొన నక్కరలేని కోడలిపై ఆస్థ.

చీరెలమీదను, సారెలమీదను వాంఛయే కాని వధువుకు వరుని మాటయే లేదు. వాడొక కొండ ముచ్చు కాకుండిన చాలు. ఈ వరుడో చూపుల గుణ్ణము, ఇక నెందులకు భీతి? ఇసుకతక్కెడ పేడ తక్కెడ.

లగ్నము నిశ్చయము కాగానే పాపయ్య మేనల్లుని కడకు వెళ్ళెను. ఈ పెండ్లికగు వ్యయములో సగమేని మేనల్లుని కడ పుచ్చుకొనవలయు నని పాపయ్య ఆశ.

'నాయనా, మన సుందమ్మను ఉండవల్లి వెనకయ్యగారి కొడుకు శంకరయ్యకు ఇచ్చి పెండ్లిచేయ పెద్దలు నిశ్చయించిరి.' అనిపాపయ్య నీళ్లు నమలెను.

'ఏమేమీ, సుందిమెడ కుండిలో పెట్టితివా?' అని ఆ మేనల్లుడనుచుండగా దారి మారెనని పాపయ్య తెలిసికొని 'ఓయీ, నేనిచటికి నీ సలహా తీసికొనుటకు రాలేదు. లగ్నము నిశ్చతమయినదని మాత్రము చెప్పుటకు వచ్చితిని' అనెను.

'గొప్పపని చేయవచ్చితివి. చెప్పుటకు నీకు సిగ్గయినను లేదే? చెప్పితివి; కడుపు నింపితివి. చాలు నిక బొమ్ము' అని ఆ మేనల్లుడనెను.

పాపయ్య మేనల్లుని కడ అన్నమునకు బదులు సున్నము తిని అచటినుండి లేచెను. పొరుగూరు దాపుననే కలదు. అచట తనకొక మిత్రుడు కలదు. ఆకాలమున పాపయ్య అచటికి జేరెను. మిత్రు డాతిథ్యమిచ్చెను.

భోజన సమయమున పాపయ్య - 'మన అమ్మాయి సుందమ్మకు లగ్నము నిశ్చయించుకొని వచ్చితిని' అని చెప్పెను.

'అదృష్టవంతుడవు. తిరిగి తిరిగి నా కాళ్లు బలపాలు కట్టినవి. మా అమ్మాయికి ఎచటను సంబంధము కుదరలేదు. కుదిరిన సంబంధము మా అమ్మాయి ఒప్పదు' అని మిత్రుడనెను. కన్నవాని కీ కష్టము తెలియ వలయునుగాని పసికూనలకును గొడ్డు మోతులకును ఏమి తెలియును? ఈ సంబంధము గురించి మా మేనల్లునితో చెప్పబోవగా తన్నక విడిచి పెట్టెను. అటనుండి యిట కొకటేపరుగు తీసితిని' అని పాపయ్య అనెను.

'పాపము. సంబంధ మెచట?'

'సంబంధమున కేమోయీ బంగారము వంటి సంబంధము. వారికి పది ఎకరాల చెరకుతోట. మూడుకుంటల పసుపుతోట. మూడున్నర ఎకరాల సపోటా తోట. ఉండవల్లివారి నెరుగవూ?' అని పాపయ్య నోరు కరచుకొనెను.

'సంకోచించుచున్నట్లున్నావు?'

తన సంకోచమునకు పాపయ్య వగచి - 'ఎబ్బే, వెనుకయ్యగారి నెరుగవు కాబోలు.'

'ఎరుగ కేమి?'

'ఇక నేమి? ఆయనకొడుకే. పేరు శంకరం.'

'ఆఁహాఁ. అలాగా? మంచిది.' అని ఆ మిత్రుడు నసికెను.

దాపుననే వారి సంభాషణ మాలకించుచున్న లక్ష్మి 'వాడికిచ్చే బదులు వాకట్లో దున్నపోతు కివ్వండి' అని అనెను.

'చిన్న నోటికి పెద్దరుపులు' అని ఆ మిత్రుడు తన కూతును వ్రేలజూపుచు, 'దీనిని వారు చేసికొన నంగీకరింపలేదు. అందులకని యిది అటులనుచున్నది.' అని చెప్పెను.

పాపయ్య నవ్వి - 'ఈ కాలపు పిల్లలందరు నింతే. ఇటులగుచో మనబోటి బీదవారి గతి యేమగును? మా మేనల్లుడుగూడ నిటులే యనెను. లోకులు కాకులు.' అని పాపయ్య చేయికడుగుకొని మరి ఆ ప్రస్తావన చేయక వెళ్లిపోయెను.

లగ్నమునకు మగపెండ్లివారు తరలివచ్చిరి. వచ్చుచునే నలుబది కాసుల గొలుసొకటి పంపిరి. ఆడు పెండ్లివారాదరణ రసము లెస్సగ చూపిరి. మూడు ముళ్లును పడెను. 'ఇల్లేద్చు అమావాస్యయు ఇరుగు పొరుగేద్చు తద్దినమును ఊరేద్చు పెండ్లియు లే'దను సామెతను నితచేయుచు పాపయ్య తన లేబరమును వియ్యంకునకు విన్నవించుకొనెను. 'జేనెడెగిరి మూరెడు కుంగుట ఎందుల'కని వియ్యంకు దోదార్చెను. వియ్యంకు లిరువురకును నాటితో బెంగ వదలిపోయెను.

'పెండ్లికొడుకు ముప్పదేండ్లన్నా రేమిటి? కూకటులు కొలిచిచేసిన పెళ్లిలా వుంటే? కొండముచ్చున్నారు కుమారస్వామిలా వుంటే? ఇంతకూ సుందమ్మ అదృష్టం' అని ఊరివారనుకొనిరి. ఈ యభిప్రాయము మార్చుకొనుట కాయూరివారి కెంతో కాలము పట్టలేదు.

2

పెండ్లి అయిన పిదప నాలుగేండ్లలో నాలుగు వందలసారులు శంకరయ్య అత్తింటికివెళ్లెను. తండ్రి వాని నిసుమంతయు ఆపజాలక మడియెద్దులవలె విడిచి పెట్టి యూరకుండెను.

అల్లుని జెప్పు అక్రీతదాసుడు అను పదము జీతనాతములు లేని నౌకరు అను యోగార్థముతో పాపయ్య అల్లుడగు శంకరయ్య యెడల అన్వర్థమాయెను.

అత్తింటి కడ మూన్నాళ్లు కాపురముచేసి సుందమ్మ పుట్టింటికి వచ్చెను. మరి మూన్నాళ్లకు శంకరయ్య తలిదండ్రులకు జెప్పక అత్తింటికి వచ్చెను.

అల్లుని జూచుచునే పాపయ్య పండ్లు పటపట కొరికి – 'ఏలుకొనలేని ఓబయ్యకు పెండ్లి ఎందుకు?' అని పెరటిలోనికి జని అల్లునికి జరిపింప వలసిన మరియాదల నన్నిటిని తన సంతానమునకు విపులముగా బోధించెను.

శంకరయ్య మాటాడక అరుగుమీద కూరుచుండెను. తాననుకొన్న చందముగా సుందమ్మ తలుపు చాటున నుండి తన్నోరచూపుల నభిషేకింపలేదు. కాళ్లు కడుగుకొనుటకు నీటి చెంబు తెచ్చి స్తంభముచాటున నుండి తనమీద నీరు చిలుకరించలేదు. కాగా అతడు కాతుక మాపుకొనలేక పెరటిలోనికి చూచెను. ఏమియు ఎరుగనటులు సుందమ్మ గదిలోనుండి పెరటిలోనికి బోయి నూతిలో నీడ చూచుకొనుచు గూరుచుండెను. ఇది యేమి వాలకము? ఇది యేమి పతిభక్తి? ఏ యాడుది యేని యిటులు చేయగలదా?

పెద్ద మరదలు వచ్చి – 'బావా, కాళ్లు కడుగుకొమ్ము' అని బట్టమీద నీళ్లు పోసెను. శంకరయ్య ఎలుగు వలె మరదలిని పట్టుకొనబోయెను, మరదలు గొల్లభామ వలె లోపల వాలెను. శంకరయ్య బట్ట పిడుచుకొని గృహగర్భములోనికి తొంగి చూచుచు మరల అరుగు మీద గూరుచుండెను.

రెండవ మరదలు వచ్చెను. శంకరయ్య – 'మీ అక్కకు జబ్బుగా నున్నదా!' అని అడిగెను. 'నీకు జబ్బు నీ యబ్బకు జబ్బు. అలసివచ్చితివి. ఈ కజ్జకాయ తిను' మని ఒక మొట్టికాయ మొట్టెను. శంకరయ్య దానిని పట్ట పరువెత్తబోవగా మూడవ మరదలు కాలడ్డము పెట్టెను. బావమరది గబగబ వచ్చి – 'గుల్లం గుల్లం' అని పడిన శంకరయ్యను

తగు రీతిగా ఉపయోగించుకొనెను. వీరిటులు తన్ను హింసించుచుండగా గ్రుడ్లుపెట్టుకొని చూచుచు గూరుచుండెనే యని సుందమ్మ మీద శంకరయ్యకు పట్టరాని కోపము వచ్చెను. అతడా కోపము నపుడు జేబులో వేసికొని నడిరేయి బయటికి దీయ నిశ్చయించుకొనెను.

'వంట జాగులేదు. బావకు నీళ్లు తోడు' అని సూరమ్మ కేకపెట్టెను. కొద్దిసేపటిలోనే పెద్ద మరదలు వాకిటికి వచ్చి - 'బావా, ఉతకలాడు' అని గదిలో నక్కెను. శంకరయ్య యిల్లంతయు శోధించుచు కొందంతాశతో పెరటిలోనికిబోయి చీకటిలో తడిమి తెల్లబోయి పరాకు చిత్తగించి చెంబెడు నీరు మీద బోసికొనును. ఆ నీరతనిచే గంతులు వేయించెను. గెంతుటకు కుడికా లెత్తగనే పీట ఒకవైపున పామువలె లేచెను. ఎడమకాలు జారి మడతపడి శంకరయ్య బిల్లపెట్టుగా ధమ్మని నేల గూలెను. ఒడ లెల్ల బురద కొట్టుకొనెను. అటు ఇటు చూచి ఎవరును జూడకుండుట తన భాగ్య మనుకొని - 'చలినీళ్లు చలినీళ్లు' అని అరచెను.

మరదలు కిటికీలోనుండి తొంగిచూచి- 'కొంచెము సేపటి వరకును తలుపుతీయ వీలులేదు. బావా, బావా, యింటిముందు బురదపంటలో దున్న పోతు పడి గిలగిల కొట్టుకొనుచున్నది. అటు వచ్చి దానిని కొంచెము కట్టిపోవూ?' అని అనెను.

మరదలి కోరిక తీర్చుటకు శంకరయ్య గబగబ గృహప్రదక్షిణము చేసి వాకిటిలోనికి వెళ్లెను. అటునున్న ఊరివారందరును గుంటలోనుండి లేచినటులున్న శంకరయ్యను జూచి పకలబడిరి. శంకరయ్య వారి నవ్వుల కతీతుడై ఆ గుంపులో సుందమ్మ ఉన్నదేమో యని కనులతో వెదుకుకొనెనుగాని వృథా.

అతడెటులో స్నానభోజనములు ముగించి పంచకు చేరెను. పాపయ్య ఒకరొకరికే చాపలును, మంచములును పరచెను. పిల్లల లంద రెచటి వారచట శయనించిరి. పాపయ్యయు వాకిటి తలుపు లోరగా మూసి మంచముమీద బరుండి గుఱ్ఱుకొట్ట మొదలిడెను, మారమ్మయు వంటయింటి దీపము మలిపివేసెను.

లోలోపలినుండి పిలుపు వచ్చునని ఆశించుచున్న శంకరయ్య విసికివిసికి ఆవులించెను. చెవులు దోరబెట్టుకొని వినెను. కనులు పొడుచుకొని చూచెను. లేచి కూరుచుండెను. తలుపు సందునుండి దివ్వెవెలుగు వలరేని చెరువు అలుగువలె వాకిటిలోనికి ప్రసరించుచుండెను. అతడు చేపవలె ఆ అలుగున కెదురెక్కి గదిముంగలి కేగెను. తలు పోరగా వేసియుండెను. సంతసించుచు శంకరయ్య దొంగవలె లోనికి దూరెను, ఎట్టెదుట మంచముమీద ముసుగు పెట్టుకొని పడుకొని యున్న సుందమ్మ!

శంకరయ్య నిట్టూర్చెను, జవాబులేదు, మంచముచుట్టు ప్రదక్షిణించెను. మారు కదలికలేదు. సముద్ర మంత ధైర్యము తెచ్చికొని సుందమ్మ మీద తమలపాకువలె చేయి ఆన్చెను. ప్రతిక్రియ లేదు. అతని చేయి కొంచెము సంచారము మొదలిడెను. సుందమ్మ అసింట జరగెను. శంకరయ్య కుత్సాహ మాగలేదు. గబుక్కున మంచముమీద నిండుబరువుతో తూలి పడుకొనెను.

'నే నెవరని అనుకొంటివో? నేను నీ యక్కను, నేను సూతబడి చచ్చి వచ్చితిని. రావిచెట్టుమీద శని రావిచెట్టుకింది విఘ్నేశ్వరుని పట్టినటులు నిన్నుగూడ బట్టెదను. నిన్నుగూడ నూత గూల్తు చూడు' అని సుందమ్మ పంగళించి ఒక్క తన్ను తన్నెను. శంకరయ్య మంచము మీదినుండి గోడిబిళ్లవలె ఎగిరి కిందబడి విలవిల లాడెను.

ఊరెల్ల ఎగిరిపోవునటులు మరల మరలనామాటలే ఆవరించుచు సుందమ్మ గ్రుడ్లెళ్లజేసి చూచుచుండెను. శంకరయ్య లేచి బట్టలు దులుపుకొని శోకాలు పెట్టదొడగెను. పిల్లలందరును లేచి ఎవరో చచ్చిపోయినటు లేడ్వదొడగిరి. అత్తమామలు గబగబ గదిలోనికి పరువెత్తి శంకరయ్యను బయటికి లాగుకొని వచ్చిరి. ఉప్పెన వచ్చినటులు ఊరంతయు మూగెను.

చెంగయ్య పంతులు లోని కేగి మరలివచ్చి సుందరమ్మకు దయ్యము పట్టెనని చెప్పగా ఎక్కడినా రక్కడ మాయమయిపోయిరి.

3

సూర్యుడు దోరపండువలె తూరుపున కనబడెను. పాపయ్య అల్లుని కూతును స్నానము చేయించి తడిబట్టలతో ఆంజనేయస్వామి కోవెలకు దీసికొనిపోయెను. అర్చకుడు పూజ చేయుచుండెను.

అపుడు పాపయ్య లేచి ఆంజనేయస్వామి యెదుట నిలువబడి చేతులు దోయిలించి – 'స్వామీ, రెండునూరు లీయనిదే మంత్రాల మల్లావధానులు రాడు. నూరీయనిదే జపాల జాలయ్యరాడు. మరి రెండు నూరులు లేనిదే పూజాపురస్కారములకును సంతర్పణ మునకును చాలదు. నేనా, గర్భదరిద్రుడను. మా వియ్యంకుడా, ఈగ కిలిపాముకు బలి పెట్టడు. ఏమీ గతి?' అని విన్నవించుకొనెను.

శంకరయ్య త్రాచువలె లేచి – 'ఆయనే యివ్వాలంటే ఈ దయ్యం వదిలినట్లే. అదో దయ్యం, ఇదో దయ్యం. దయ్యాన్ని కన్నవాడు దయ్యం కాక ఏ మౌతాడు? మేం పెట్టిన గొలుసు తాకట్టు పెట్టి ఐదొందలు తెండి' అని అనెను.

పాపయ్య ఆ మాటలకు మొగము వంకరగా పెట్టి – 'మేము పెట్టితి మట పెట్టు. మీ నాయన ఏమి పెట్టెను? గిలంటు గొలుసు! అదియైనను తీసి సుందిమెడ బోసి చేయరాదు. సుబ్బిసెట్టికి నీ వయిదు వందల కొక నోటు వ్రాయుము' అనెను.

శంకరయ్య సుందమ్మ మెడలోని గొలుసు పరీక్ష చేయుటకు మీద చేయివైచెను. సుందమ్మ మగని చెంప ఛెడేలు మనిపించి గొలుసుతీసి కింద బారవయిచెను. అది కంయిమని మోగెను.

'వింటివా దాని మోత? బంగారు మగుచో నిటులు కంచువలె మోగునా?' అని పాపయ్య అనెను.

శంకరయ్య తెల్లబోయి 'నోటు రాయించండి రాసి పారేస్తా' అని అనెను.

అర్చకుడు కలము కాకితము సిరాబుడ్డిని సమకూర్చెను. మామ మతలబు చెప్పగా అల్లుడు వ్రాయగా పది కాకితములు పాడాయెను. పిమ్మట అర్చకుడు వ్రాయగా శంకరయ్య సంతకము చేయగా ఆనోటు సిద్ధమాయెను. అంతట పాపయ్య పూజ ముగించి అల్లుగూతుల వెంట నిడుకొని యిల్లుచేరెను.

నాలగయిదు నాళ్ళలో మంత్రాల మల్లావధానులు జపితలతో దిగి జపము లారంభించెను. పది దినములపాటు జపములు సాగిన పిదప నత డొకనాడు జపములో గూరుచుండి – 'అదిగో ఆ దయ్యము అలుసుగల యిరువురమీదను గూరుచున్నది' అని కంటికి కనబడినటులు చెప్పెను. సుందమ్మ విరుచుకొని పడి పోయెను. అది చూచి శంకరయ్య యిల్లు వెడలి పరుగిడ దొడగెను. అందరును అతనివెంట నురికి పట్టుకొని వెనుకకు తీసికొనివచ్చి మరల మాంత్రికుని ముంగల కూరుచుండబెట్టిరి.

'ఆం. తిన్నగా అటులు దారికిరా. మగరాకాసులే నాకు శరణు సొత్తురు. ఆడుదానవు నీవొక లెక్కా?' అని ఆ మాంత్రికుడు హుంకరించి శంకరయ్యకు మంత్రజల మిచ్చెను. ఆ జలము త్రావిన కొలది కాలములో తల తిరిగి అతడు – 'లా వొక్కింతయు లేదు' అను పద్యమును ఆ వృత్తిచేయ మొదలిడెను. శంకరయ్యకు వచ్చిన దదియొకటే.

లోపల లోపలనే కాయు జ్వరమువలె లోలోపలనే పట్టి పొలార్చుచున్న దయ్యము నిటులు పైకుబికించిన మాంత్రికుని శక్తి కందరును సంతసించిరి. కాని శంకరయ్య తిమ్మిరి ఆ సంతసించినవారి కెవరికి ఊరట కలిగింపలేదు. అతడు వారి యిండ్లన్నియు చెడదిరిగి – 'మామయ్య మన్నయినా నలిపి చేతిలో పెట్టడు నన్ను చూడటానికి సుందికి కళ్ళులేవు' అని యేడ్చుచు వాగును. అతడిటులేడ్వగా సుందమ్మ – 'నాకు చీరెపెట్టు. పసుపుపెట్టు. కుంకుమ పెట్టు.' అని గ్రుడ్లు ప్రత్తి కాయలంత చేసి శంకరయ్య మీది

కెగబడెను. శంకరయ్య భయపడి పారిపోవదొడగెను. పాపయ్య వెంట పడి లేడివలె పరుగెత్తి అల్లుని పట్టుకొని యింటికి నెట్టుకొని వచ్చి కట్టి పడవయిచెను.

'వద్దురా బాబో యీపెండ్లాం' అని శంకరయ్య మొత్తుకొనెను.

'ఏమంటివి? వద్దురా బాబో యీ పెండ్లాం అనియా? నాకెందుకే మగడు నాకెందుకే?' అనిపాడి 'పో లేచిపో' అని సుందమ్మ కట్లు విప్పి శంకరయ్యను ముందుల కొక తోపు తోచెను.

'ఎబ్బెబ్బె! ఏమీ లేదు. కట్టు నీ చేతిమీదుగా కట్టు' అని శంకరయ్య సుందమ్మమీద చేయివైచెను.

'నాన్నా! ఇతడు నామీద చేయి వేయుచున్నాడు. కట్టు విప్పుకొన్నాడు. మీదిమీదికి వచ్చుచున్నాడు' అని సుందమ్మ తండ్రిని పిలిచెను.

పాపయ్య వడివడిగా వచ్చి శంకరయ్య ఒడలు నలుగగొట్టి ఎక్కడినుండియో ఒక కుక్క గొలుసు తెచ్చి చేతులకు కాళ్లకును తగిలించి తాళము పెట్టి చీకటిగదిలో విడియించెను.

'అయ్యబాబో! ఐదొందలకు నోటూ రాపిచ్చి, చేతులకూ కాళ్లకూ మురుగులూ కడియాలూ తగిలించి, వద్దురా బాబో యీ పెండ్లాం' అని శంకరయ్య ఊరెగిరి పోవునటు లేడ్వదొడగెను. ఊరిపిల్లలు ఈ రెండు పాటలను అందుకొని ఒకడు – 'వద్దురా బాబో యీ పెండ్లాం' అని అనగా మరియొకడు – 'నాకెందుకే యీ మగడు' అని వంతపాట మొదలిడిరి.

సుందమ్మ చాటుగా చీకటిగదిలోని కేగి 'నీవు వాగుచు కూరుచుండుము. కానిదే మీ నాయన కానియు నీయడు' అని ఉపదేశించెను. 'ఓ భేషూ' అని శంకరయ్య 'లావొక్కింతయు లేదు' అని వాగదొడగెను.

శంకరయ్యను పట్టి తీసికొనివెళ్లుటకు వచ్చిన వెనుకయ్య రైతు ఇచటి సంగతు లన్నియు తెలిసి కొనెను. అత డెటులో వీలుచేసికొని చీకటి గదిలోనున్న శంకరయ్యనుచూచి వగచి – 'పాపయ్య చెప్పి నటులు పత్రములు వ్రాసితివా తిండికి లేకుండ చత్తువు' అని చెప్పెను. శంకరయ్య మనసు చెదరెను.

'దయ్యమును బాగుచేసిన తరువాత కొడుకును కోడలిని తీసికొనిపోవచ్చును. ఐదువందలు వ్యయమయినది. వెంటనే పైకము తీసికొనిరమ్మని మీదొరకు చెప్పుము' అని పాపయ్య ఆ రైతును సాగనంపెను.

4

వ్యవహారము ముదిరెనని వెనుకయ్య గ్రహించెను. – 'నా కొడుకు శంకరయ్యచే వారును వీరును పత్రములు వ్రాయించుకొనుచున్నటులు తెలిసెను. వానికి కాకితము నలుపు చేయవలసిన పనిలేదు. కాబట్టి వాడు వ్రాసిన నోట్లు వగైరా చెల్లవు' అని పత్రికలో ఒక ప్రకటన చేసెను.

పాపయ్య దానిని అల్లునకు జూపెను. శంకరయ్య బావురుమని ఏడ్చి – 'ఒసే సుందీ, నన్ను కొట్లో పెడతారు కాబోసు. నానోటు! నానోటు' అని అరచెను.

'ఓరి పిచ్చివాడా! నే జెప్పినటు లొక కాకితము వ్రాయుము. వీరభద్రపళ్లెమునకు హనుమత్పళ్లెము' అని పాపయ్య అనెను.

'ఏమని?'

'నేనునోటు రాసినమాట నిక్కమే. అమ్మ పెట్టనూ పెట్టదు, అడుక్కో తిననూ తిననివ్వదాయె. నే నేం చెయ్యాలి?' అని.

'అలా రాయచ్చా?'

'కూడనిచో మానాయన మన్నయినా నలిచి పెట్టదని నీ వేల అనుచుంటివి?'

'అనొచ్చుగాని అచ్చు గుద్దచ్చా?'

'ఓ. ఢంకామీద దెబ్బకొట్టి.'

'అలాగయితే మా రయితును పిలిపించండి.'

'నీకీ బెదురు పెట్టిపోయిన వెధవ వాడెందుకూ?'

శంకరయ్య మాటాడుటకు సంశయించెను.

ఇది జరిగిన మరునాడే –

'నాచేత వారూ వీరూ నోట్లురాయించుకోవడంలేదు. నేనే వ్రాయించేస్తున్నాను. నీవివ్వవాయె. నే నేంచేయాలి? – శంకరయ్య.'

అని ఒక ప్రకటన పత్రికలలో వెనుకయ్యకు కనిపించెను.

వెనుకయ్యకు వెఱ్ఱులు పిచ్చులు ఎత్తుకొని వచ్చెను. అతడా ప్రకటన పట్టుకొని ఊరంతయు తిరిగెను. బందుగుల కందరకును వినిపించెను.

ఉత్తరకుమార ప్రజ్ఞలని కొడుకుమీద కారములు మిరియములు నూరెను, భస్మాసురుడని వియ్యంకునకు పేరు పెట్టెను. ఆస్తి చీల్చెను. రిజిస్టరు చేసెను. అరుగుమీద కూర్చుండి – 'ఇక మామతో ఊరేగు' అని హుంకరించెను.

వెనుకయ్య యిటులు వీరావేశములో నుండగా గొల్లడొక చీటితెచ్చెను. వెనుకయ్య దాని నందుకొని, జపములు నలుబదినాళ్లతో పూర్తి ఐనవి, 'మాంత్రికునకు రెండు నూటపదారులును, జపితలకు నూటపదారులును పైకర్చు మున్నూరును వెరసి ఐదువందల పైచిలుకుతో రేపే దయచేసి మీకొడుకును కోడలిని తీసికొని పోవచ్చును. నాయింట భూదేవి తప్ప ఆమె సవతి లేదని తమకు విశదము.' అని చదివి – 'ఓయీ మీ భస్మాసురుడు డబ్బు మాటేకాని జబ్బుమాట వ్రాయదేమి?' అని ప్రశ్నించెను.

'ఇప్పుడు జబ్బేడ నుండదీ? మరిగల్తే ఆ మంతర గాణ్ణి చూసిచుట్టుపక్కల వూళ్లల్లో దెయ్యాలుగూడా లగెత్తినయ్. ఊళ్ళో దెయ్యాలన్నీ లెగిసినయ్యంటే. దెయ్యాలు లెగడ వేంటి యెంకమ్మ గోరికి యేవిళ్లేంటి? ఒక్క యెంకమ్మ గోరేంటి చుక్కమ్మగోరు సూరమ్మగోరు సుందమ్మగోరు ఎల్లమ్మగోరు పుల్లమ్మగోరు యెక్కడ సూసినా యేవిళ్లే, యిగ మూట మూపు నేనుకుని లెగండి.'

'సరిలే. నా కెక్కడ తీరిక? మా బావగారిని బతిమాలుకొందును' అని వెనుకయ్య విసవిస విస్సయ్య గారి యింటికి వెళ్లెను.

అతడటువెళ్లగనే గొల్ల డీటు వెళ్లి వెనుకయ్య వ్రాసిన దస్తావేజు సంగతి యంతయు తెలిసికొనెను. ఆ మరునాడు గొల్లడు విస్సయ్యతో పాపయ్య కడకువచ్చెను. వచ్చుచునే వాడు తాను తెలిసికొనిన రహస్యమును పాపయ్యకు రహస్యముగనే చెవిని వేసెను.

పాపయ్య విస్సయ్యను చూచుచునే 'నీ వెందుకు వచ్చితివయ్యా హంసపాదవు' అని విస్సయ్య చేతులు పొడిచెను. గదిలోనున్న శంకరయ్య – 'నే. నిక్కడ ఛస్తూవుంటే మానాన్న మంచాలు నేస్తున్నాడా? పోనీ డబ్బేమయినా పంపాడా?' అని అరచెను.

'నాకు తీరిక లేదు – నీవు పోయి, మాంత్రికుని సత్కరించి కొడుకు గోడంద్రను తీసికొనిరమ్ము అని బావగారు నన్ను బతిమాలిరి.' 'అరుగో లోపల, జపము మీద. పోయి చూడుడు'

విస్సయ్య భక్తితో మాంత్రికునకు మొక్కి వారి పాదములముందు నూటపదారు రూపాయ లుంచెను. లక్ష్మిమోత విని కనులు తెరచి మాంత్రికుడు – 'వెనుకయ్యగారి యిల్లు దయ్యాలకు పుట్టిల్లు. దానిని బాగు చేయనిదే యీ భూతగ్రస్తు లటకు పోరాదు' అనెను.

'చిత్తము. వెనుకయ్య కిది చెప్పుదును' అని విస్సయ్య యనెను.

పిదప నా మాంత్రికుడు 116 మాత్రమే చూచి చప్పరించెను. పాపయ్య ఆ పైకము తీసి– 'వారి కొప్పుకొన్నది 232. పైవారికి 116 పైకర్చులు 300, మింజుమలె మారా? ఇది బిచ్చమా?' అని విస్సయ్యమీద విసరికొట్టెను.

'అయ్యా, వారు నాకు చెప్పిన దింత. ఇచ్చినదింత. ఈ చదరంగములో మీ రొండొరులే ఎత్తు పై యెత్తులు వేసికొనవచ్చును. నడుమ నేను వచ్చుట తప్పు. ఇకరాను' అని విస్సన్న అనెను.

పాపయ్య మరల ఆ పైకము పోగుచేసికొని 'మీరు పోయి దయ్యముల కిల్లద్దెకిచ్చిన ఆ భూతభర్త నిటకు వెంటనే పంపు'డని అనెను. 'మంచిది' అని విస్సయ్య శంకరయ్యను చూచుటకు గది ముంగలి కేగెను. పాపయ్య 'మీరు చూచుటకు వీలు లేదు' అని అడ్డువచ్చెను. విస్సయ్య మరి నీరేని పుచ్చుకొనక వెళ్లిపోయెను. శంకరయ్య ఏడ్వదొడగెను.

5

పాపయ్య నాడే దస్తావేజుకు నకలుతెచ్చెను. చెట్టుకింద ప్లీడరు చెంగయ్య పంతులును పిలిపించి దస్తావేజును శంకరయ్యకు తెలుపుమని కోరెను.

'దీని భాగ్యమునకు నేను రావలెనా? మీ అమ్మాయి చెప్పలేదా? మీ భార్య చెప్పలేదా? అందరకును అప్పీలు మీరు చెప్పలేరా?'

'మీ రుండగా మేమా మా బొంద'

అంత చెంగయ్య దస్తావేజు చదివి - 'ఆస్తి యంతయు మూడు వాటాలు... వాటాకు ఐదెకరాలు. వాటాకు అప్పు మూడువేలు. శంకరయ్య వాటాకు తండ్రియు పినతండ్రియు ధర్మకర్తలు.' అనెను.

'అనగా?' అని సుందమ్మ ప్రశ్నించెను.

'వారు పెట్టినచో కద్దు, లేనిచో రద్దు.'

'పాదూరిలో మంచపుకోడే పోతరాజట. ఈ పినతండ్రి ఎవడు?' అని పాపయ్య అనెను.

'నాకు పెట్టడానికీ పెట్టకపోవడానికీ వాడెవడు? మానాయన చచ్చాడా?' అని శంకరయ్య గొలుసులు గలగలలాడగా నేల మట్టెను. సుందమ్మ నవ్వెను. చెంగయ్య పెదవులపై నగవు వెన్నెల నిగనిగ లాడెను.

శంకరయ్య తల వాల్చి - 'నేను మా పిన్నాయన చేతులుకట్టి నా ఆస్తి నే తెచ్చుకుంటా' అని రోజెను.

'అంత పనిలేదు. నీవు ఒక కాకితము వ్రాసి కోర్టులో దాఖలు చేసిన చాలును. నీ పిన్నబ్బ నీకడకే పరుగెత్తుకొని వచ్చును.'

'నేను రాయలేదుగా, ఎట్టా?'

'నీవు వ్రాలుపెట్టినచాలు. మిగిలినది సుందమ్మే పూర్తిచేయును'

అని పంతులనగా సుందమ్మ కిలకిల నవ్వెను.

'అట్లాగా' అని శంకరయ్య అనెను.

'అట్లాగా లేదు, ఇట్లాగా లేదు. పంతులు గారూ, ముందు రిజిస్టరు నోటీసు వ్రాయించండి. మీ వ్రాత ప్లీడర్లకు వరవడి.'

'ఔ లెండు. వ్రాయగా వ్రాయగా కరణము, దగ్గగా దగ్గగా మరణము' అని పంతులనెను. పిదప చెంగయ్య చెప్పగా సుందమ్మ వ్రాయగా, సుందమ్మ వ్రాయగా చెంగయ్య చెప్పగా పాపయ్య దిద్దగా కొంతవడికా నోటీసు సిద్ధమాయెను. శంకరయ్య మనసు ముసించిపోయెను. పాపయ్య శంకరయ్య గొలుసులు విప్పి కాకితమును కలమును చేతికిచ్చెను. ఒక రెప్పపాటులో శంకరయ్య ఆ నోటీసు కడ్డదిడ్డముగా తాటికాయలు నిలిపెను.

'ఓరి నీ దుంప తెగ. కాకితమునకు కాటుక పూసితివి గదరా' అని పాపయ్య అల్లుని మనికట్టుమీద కఱ్ఱవిరిచెను. శంకరయ్య విలవిలలాడుచుండగా 'ఫరవాలేదు, ఇది నకలుగా మన కుపయోగించును' అని సుందమ్మ యనెను.

'ఎటులయినను సుందమ్మ మగనిపక్షము' అని చెంగయ్య శంకరయ్య సంతసించుచుండగా గబగబ మరొక కాకితము వ్రాసెను. శంకరయ్య గుండెలు గుబగుబలాడెను.

'ఈసారి తిన్నగా ఇక్కడ వ్రాలు పెట్టు; వెనుక నోటుమీద పెట్టినట్లు' అని పాపయ్య గోరితో గీచి చూపెను.

శంకరయ్య చేయి లేవలేదు. 'చేవ్రాలు పెట్టినచో తన తలిదండ్రులు తనకు గారు. చేవ్రాలు పెట్టినచో మామ తన ఆస్తి నంతయునే కాక తన్నుగూడ తినివేయును. పులిమీద పుట్ర- ఇక సుంది తన మాట వినునా!' అతని కనులముందిది యంతయు గిఱ్ఱున దిరిగెను.

'వ్రాలు పెట్టు' అని సుందమ్మ గదిమెను.

శంకరయ్య స్థాణువువలె గూరుచుండెను. సుందమ్మ కన్ను గిరిసెను.

చెంగయ్య తల యూపెను. పాపయ్యమొద్దు కొడవలి తెచ్చి - 'వ్రాలు పెట్టు'మని అరచెను. శంకరయ్య కనులు మూసికొనెను. శంకరయ్య బుజముమీద కొడవలి తళుక్కున మెరసెను. భుజము రక్తము చిమ్మెను.

'ఓసీ, నీబావకు తడిగుడ్డచుట్టు. అమ్మా, గరిటె కాలబెట్టు' అని సుందమ్మ హుంకుమిచ్చెను.

'వాతలు పెట్టనిదే వ్రాలు పెట్టడు' అని పాపయ్య పంతులను చూచెను.

'తొందరగా' అని చెంగయ్య అనెను. పాపయ్య లోనికి పోబోయెను. 'ఇదిగో తెచ్చుచుంటి' నని సూరమ్మ అనెను. ఒక మరదలు వచ్చి తడికట్టుకట్టెను. ఇంకొక మరదలు వేపచువ్వ ఫెడీ మనిపించెను. చిన్నమరదలు తన్నెను. పెద్దబావమరిది కారు తెచ్చెను. పంతులు తొడకు పట్టించెను. చిన్నమరది చెంపకాయ పెట్టెను.

శంకరయ్య మొఱ్ఱోమని చేతు లొగ్గెను. లబలబ లాడెను. దణ్ణములు పెట్టెను. ఊరెగిరిపోవ శోకాలు పెట్టెను గాని సంతకము మాత్రము పెట్టలేదు. 'ఇపుడే యిటులు హింసింపగా వ్రాలు పెట్టిన పిదప వీరు మందు పెట్టి చంపరా?' అని అతనికి తోచెను.

అ త్తకుంపటి తెచ్చెను. బావ విసరుచుండెను. అందరును 'వ్రాలు వ్రాలు' అని అనుచుండిరి, మరదలు శంకరయ్య రెప్పలను కిందికి మీదికి లాగెను. కుంపటిలో కాలిన సన్నపాటి గరిటె యిపుడే రక్తము చిమ్ముచున్నటులుండెను.

'వ్రాలు పెట్టు' అని సుందమ్మ యరచెను. శంకరయ్య తన చేతిలోని కాకితమును నిప్పులలోనికి విసరెను. చరాలున గరిటె తీసి పాపయ్య శంకరయ్య వీపుమీద నాలుగయిదు చోటుల వాతలు పెట్టెను. శంకరయ్య కన్నులు నిండార విప్పి సుందమ్మనుచూచి సొమ్మసిల్లెను.

'కొట్టు, మొగముమీద నీళ్లు కొట్టు' అని పంతులనెను.

ఆరునెలలకు గాని ఆ వాతలు శంకరయ్యకు మానలేదు. పైగా మందు పెట్టుదు రను జంకు. తండ్రి రాడను కొంకు. వీనిచే నతడు ఎముకల గూడాయెను. సుందమ్మ తలుపు తాళము తీసి చీకటి కొట్టులోనికి వెళ్లి – 'నేటి కయినను వ్రాలు పెట్టుదువా పెట్టవా?' అని ఉరిమెను.

శంకరయ్య సుందమ్మ నిండు విగ్రహమును మరల నానాడే చూచి తల వాల్చి యూరకుండెను.

'పెట్టుదువా పెట్టవా?'

'పెట్టను?'

'నీవు పెట్టకున్న ఆగదు. నీ యాస్తిని నీ యబ్బయాస్తినిగూడ మింగగలవాని తీసికొని వత్తును చూడు' అని సుందమ్మ నిర్గమించెను.

శంకరయ్య కయోమయమయిపోయెను.

సుందమ్మ తాను చెప్పిన చందముగనే ఆ మరునాడు మగపిల్లవానిని కనెను.

• భారతి – విరోధి – భాద్రపదమాసం *1949* •